

SCENARIUSZ ZAJĘĆ

PACHAMAMA, AMAZONIA I RUMBA, CZYLI PODRÓŻ DO AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

Kilkunastogodzinna podróż, jedynie parę godzin różnicy czasu i jesteśmy: Ameryka Łacińska. Fascynujący region, rozciągający się przez wszystkie strefy klimatyczne. Tygiel kultur o skomplikowanej i często dramatycznej historii, której ślady widoczne są we współczesności.

Podczas zajęć porozmawiamy o historii, teraźniejszości, społeczeństwach, kulturze i przyrodzie Ameryki Łacińskiej. Na przykładzie Kuby przeanalizujemy, jaki związek mogą mieć atrakcje turystyczne z polityką, gospodarką czy osobistymi decyzjami Kubańczyków.

Cele:

- poszerzenie wiedzy o Ameryce Łacińskiej;
- przełamywanie stereotypów o Ameryce Łacińskiej;
- krytyczne spojrzenie na Kubę z perspektywy turystyki i podróży;
- nauka analizy produktów turystycznych w kontekście historii (w tym historii społecznej), polityki i kultury danego kraju;
- zwiększenie wiedzy o antropologii jako dyscyplinie naukowej oferującej wiedzę pozwalającą na głębsze zrozumienie poszczególnych regionów świata.

ZADANIE PIERWSZE

AMERYKA ŁACIŃSKA, CZYLI...?

Zadanie ma na celu wprowadzenie do tematu spotkania i określenie ram wiedzy grupy na temat Ameryki Łacińskiej. Dyskusję rozpocznij od zadania dwóch pytań: *Co wiecie o Ameryce Łacińskiej? Jakie są Wasze pierwsze skojarzenia z Ameryką Łacińską?*

Podsumuj rozmowę, podkreślając najważniejsze wyłaniające się z niej wątki.

ok. 5 minut

dyskusja

prezentacja
(slajd nr 2)

ZADANIE DRUGIE

QUIZ WIEDZY O AMERYCE ŁACIŃSKIEJ

Zadanie ma na celu przekazanie podstawowej wiedzy o Ameryce Łacińskiej. Przeprowadź z grupą poniższy quiz wiedzy. Po znalezieniu prawidłowej odpowiedzi skomentuj kwestię poruszoną w danym pytaniu. Zachęć uczestniczki_ków do aktywnego włączania się w rozmowę.

ok. 15 minut

quiz na forum
klasy, dyskusja

prezentacja
(slajdy nr 3-19)

- **01.** Jaki obszar obejmuje Ameryka Łacińska?
- A.** Amerykę Środkową, Karaiby i Amerykę Południową
  - B.** część Ameryki Północnej, Amerykę Środkową i Amerykę Południową
  - C.** część Ameryki Północnej, Amerykę Środkową i część Ameryki Południowej oraz Karaibów

→ Prawidłowa odpowiedź: **C**

Komentarz:

W skład subregionów Ameryki Łacińskiej wchodzi następujące kraje oraz terytoria zależne:

Ameryka Północna – Meksyk.

Ameryka Środkowa – Kostaryka, Salwador, Gwatemala, Honduras, Nikaragua, Panama.

Karaiby – Kuba, Dominikana, Gwadelupa*, Haiti, Martynika*, Portoryko*, Saint-Barthélemy*, Saint-Martin*.

Ameryka Południowa – Argentyna, Boliwia, Brazylia, Chile, Kolumbia, Ekwador, Gujana Francuska*, Paragwaj, Peru, Urugwaj, Wenezuela (bez Gujany – dawniej Gujany Brytyjskiej – i Surinamu).

*Terytoria zależne/zamorskie

- **02.** Jakie kraje miały kolonie w Ameryce Łacińskiej?

- A.** Hiszpania, Portugalia, Wielka Brytania, Francja, Holandia
- B.** Hiszpania, Portugalia
- C.** Hiszpania, Portugalia, Włochy, Francja

→ Prawidłowa odpowiedź: **A**

Komentarz:

Termin „Ameryka Łacińska” powstał w XIX wieku razem z rozwojem ruchów niepodległościowych i odnosi się do regionów kolonizowanych głównie przez Hiszpanię, Portugalię oraz Francję oraz w których posługiwano się językami romańskimi.

Termin ten jest szerszy od terminu Iberoameryka, który odnosi się tylko do terenów kolonizowanych przez Hiszpanię i Portugalię, wyłączając te kolonizowane przez Francję, Holandię i Wielką Brytanię.

- **03.** Kiedy państwa Ameryki Południowej wyzwoliły się spod panowania kolonizatorów i uzyskały niepodległość?

- A.** W XIX wieku
- B.** W XIX i XX wieku
- C.** W XX wieku

→ Prawidłowa odpowiedź: **B**

Komentarz:

Daty uzyskiwania niepodległości przez poszczególne kraje: Chile (niepodległość od Hiszpanii w 1810 roku), Paragwaj (niepodległość od Hiszpanii w 1811 roku), Wenezuela (od Hiszpanii w 1811 roku), Argentyna (niepodległość od Hiszpanii w 1816 roku), Kolumbia (niepodległość od Hiszpanii ogłoszona w 1810 roku, uznana w 1819 roku), Peru (niepodległość od Hiszpanii w 1821 roku), Ekwador (niepodległość od Hiszpanii w 1822 roku), Brazylia (niepodległość od Portugalii ogłoszona w 1822 roku, uznana w 1825 roku), Boliwia (niepodległość od Hiszpanii w 1825 roku), Urugwaj (niepodległość od Argentyny i Brazylii w 1828 roku), Trynidad i Tobago (niepodległość od Wielkiej Brytanii w 1962 roku), Gujana (niepodległość od Wielkiej Brytanii w 1966 roku), Surinam (niepodległość od Holandii w 1975 roku).

Gujana Francuska stanowi departament zamorski Francji.

04. Która z cywilizacji prekolumbijskich nie zamieszkiwała na terenach dzisiejszego Meksyku?

- A.** Aztekowie
- B.** Majowie
- C.** Inkowie

→ Prawidłowa odpowiedź: **C**

Komentarz:

Na terenach współczesnego Meksyku istniało kilka cywilizacji prekolumbijskich, czyli żyjących przed dotarciem Krzysztofa Kolumba do Ameryki. Byli to m.in. Olmekowie, Zapotekowie, Majowie, Toltekowie czy Aztekowie. Majowie byli twórcami wysoko rozwiniętej cywilizacji, której początki sięgają już IV w. p.n.e. Pozostawili po sobie osiągnięcia w dziedzinie architektury (m.in. piramidy schodkowe), astronomii, sztuki. Używali pisma hieroglificznego oraz precyzyjnych systemów liczbowych i do rachuby czasu. Aztekowie byli najsilniejszym narodem na obszarze Mezoameryki. Osiedlili się na tych terenach w XII wieku.

Państwo Inków zaś w okresie swego największego rozkwitu obejmowało tereny dzisiejszego Peru, Ekwadoru oraz częściowo Boliwii, Chile, Kolumbii i Argentyny i zostało założone w XII wieku, czyli niespełna 200 lat przed kolonizacją Europejczyków. Do dziś można oglądać pozostałości systemów irygacyjnych stworzonych przez Inków w Andach. A także Qhapaq Ñan (pol. „Trakt Królewski”) rozległy system dróg dawnego Imperium Inków o łącznej długości ponad 30 tys. km, oplatający Andy, od obecnej Kolumbii przez Ekwador, Peru, Boliwię aż do Chile i Argentyny. Słynne jest również Machu Picchu – najlepiej zachowane miasto Inków, w odległości 112 km od Cuzco – pierwszej stolicy Imperium Inków.

- **05.** Który obiekt z listy światowego dziedzictwa UNESCO nie leży w Argentynie – drugim co do wielkości kraju Ameryki Południowej?
- A.** Park Narodowy Manú (w tym część lasów deszczowych)
  - B.** Cueva de las Manos (Jaskinia Rąk lub Jaskinia Dłoni)
  - C.** Park Narodowy Los Glaciares (Park Narodowy Lodowców)

→ Prawidłowa odpowiedź: **A**

Komentarz:

Park Narodowy Manú znajduje się w Peru w Kordylerze Wschodniej na pograniczu Andów Północnych i Amazonii. W tym rezerwacie biosfery znajduje się ponad 20 000 gatunków flory i fauny. 40% parku stanowią amazońskie tropikalne lasy deszczowe.

Cueva de las Manos (Jaskinia Rąk lub Jaskinia Dłoni) to kompleks jaskiń, które znajdują się w prowincji Santa Cruz w Argentynie. Na ich ścianach widnieją malowidła ludzkich dłoni, ludzkich postaci i zwierząt, scen polowań czy inne geometryczne wzory. Malowidła powstały około 9–13 tysięcy lat temu.

Park Narodowy Los Glaciares, dosłownie Park Narodowy Lodowców, leży w argentyńskiej części Patagonii. Nazwa parku pochodzi od licznych lodowców (hiszp. glaciar) znajdujących się na jego terenie.

- **06.** Machismo to:
- A.** Ruch dążący do niepodległości kolonii hiszpańskich
  - B.** Kult silnego i władczego mężczyzny
  - C.** Popularne w Meksyku placki z prażonej kukurydzy

→ Prawidłowa odpowiedź: **B**

Komentarz:

Termin *machismo* [wym. maczismo] pochodzi od hiszpańskiego słowa *macho* dosłownie oznaczającego samca. W Ameryce Południowej i Środkowej, ale też w Hiszpanii i Portugalii, *machismo* ma długą genezę i jest mocno związany z uwarunkowaniami historycznymi, społecznymi i kulturowymi poszczególnych krajów. W centrum *machismo* leży silna duma wynikająca z bycia „prawdziwym mężczyzną” – silnym, władczym, agresywnym, stawiającym się w opozycji do kobiety, unikającym okazywania delikatności czy uczuć. *Machismo* jest oceniane ambiwalentnie, często bywa krytykowane za instrumentalne traktowanie kobiet, uzasadnianie przemocy domowej. W krytyce *machismo* zwraca się także uwagę, że kult wpływa negatywnie na samych mężczyzn, którzy – zamiast rozwijać się zgodnie z własnym, indywidualnym ja – mogą być poddawani presji bycia „prawdziwym mężczyzną”, co skutkuje problemami psychicznymi i zaburzonymi relacjami z otoczeniem.

- **07.** Rumba to taniec, którego geneza związana jest z:
- A.** Afrykańskimi niewolnikami na Kubie
  - B.** Środowiskami kulturalno-artystycznymi w Argentynie
  - C.** Portugalskimi kolonizatorami w Brazylii

→ Prawidłowa odpowiedź: **A**

Komentarz:

Rumba to taniec powstały na Kubie w społecznościach afrykańskich niewolników i ich potomków. Jej geneza sięga II połowy XIX wieku i jest związana ze zniesieniem niewolnictwa na Kubie w 1886 roku. Po wywalczeniu wolności byli niewolnicy mieszkający wcześniej na wsi z powodów bytowych i ekonomicznych zaczęli przeprowadzać się na obrzeża miast do tzw. solares – niewielkich społeczności, tworzonych także przez biednych, białych Kubańczyków. Mieszkańcy solares spotykali się na imprezach zbiorczych, w efekcie których powstała właśnie rumba.

- **08.** Pachamama to:
- A.** Nazwa jednej ze świątyń Azteków położona w Meksyku
  - B.** Gatunek wysokogórskiej lamy
  - C.** Inkaska bogini ziemi

→ Prawidłowa odpowiedź: **C**

Komentarz:

Pachamamę [wym. paczamama], czyli Matkę Ziemię, czcili andyjscy Inkowie, ale i dziś jej kult jest widoczny wśród Indian andyjskich. Pachamama to bogini urodzaju i płodności, często przedstawiana jako starsza kobieta niosąca plony. Ma też swoje gniewne oblicze przejawiające się w katastrofach naturalnych (np. trzęsieniach ziemi). Pachamama w niektórych regionach andyjskich jest utożsamiana z Matką Boską. Jest to efekt długotrwałej ewangelizacji prowadzącej do synkretyzmu religijnego, czyli w tym przypadku połączenia tradycji chrześcijańskich z wierzeniami lokalnymi. Więcej o Pachamamie przeczytasz też w artykule antropolożki Anny Przytomskiej Dwa oblicza andyjskiej Pachamamy (Matki Ziemi), dostępnym na stronie www.podroze.etnograficzna.pl.

ZADANIE TRZECIE

ROZTAŃCZONA KUBA. KRYTYCZNE SPOJRZENIE NA PRODUKTY TURYSTYCZNE

30 minut

praca z tekstem/
filmem, prezentacja
wyników, rozmowa
na forum

prezentacja
(slajdy nr 20-22)

załącznik nr 1:
Roztańczona Kuba...

telefony komórkowe/
tablety/komputery
z dostępem do
internetu

Zacznij od pytania o skojarzenia z Kubą. Co uczestniczki_cy wiedzą o Kubie? Czy ktoś był na Kubie? Wspólnie pomyślcie, czy wasze skojarzenia są stereotypami, czy sprawdzoną wiedzą, a także skąd czerpicie wiedzę o Kubie.

Następnie podziel klasę na kilka mniejszych grup (np. 3–4-osobowych). Każdej z grup rozdaj jeden z trzech materiałów źródłowych – Załącznik nr: 1 *Roztańczona Kuba. Krytyczne spojrzenie na produkty turystyczne* – materiały do pracy grupowej – do opracowania (każdy materiał źródłowy może analizować więcej grup). Materiał źródłowy zawiera transkrypcję fragmentu wykładu dotyczącego działalności kubańskich szkół tańca. Każda z grup ma ok. 15 minut na zapoznanie się z materiałem i zastanowienie, jakie zjawisko kulturowe bądź społeczne przedstawia oraz jaki wizerunek Kuby reprezentują te zjawiska. Zadaniem każdej grupy jest próba nazwania zjawiska, o którym mowa, i wyjaśnienia, na czym dane zjawisko polega. Po pracy grupowej zaprosz wszystkie osoby do podsumowania na forum. Zachęć do refleksji nad tym, co stoi za usługami, z których jako turyści korzystamy. Jak bardzo są one osadzone w danej kul-

turze lub związane z lokalną gospodarką lub polityką? Czy reprezentują i są częścią dziedzictwa lokalnego czy globalnego? Możesz też dopytać, czy uczestniczki_cy znają inne kraje Ameryki Łacińskiej, które są słynne z turystyki albo elementy ich kultury są rozpowszechnione na skalę globalną (np. meksykańskie jedzenie lub telenowele brazylijskie).

Komentarz dla osoby prowadzącej:

Republika Kuby jest państwem wyspiarskim, położonym w archipelagu Wielkich Antyli, na wyspie Kuba oraz szeregu otaczających ją mniejszych wysepek. Kuba jest największym pod względem powierzchni krajem na Karaibach. Stolicą i największym miastem jest Hawana. Językiem urzędowym Kuby jest hiszpański, walutą peso kubańskie. W XVI wieku Kuba została skolonizowana przez Hiszpanów. Niewolniczy system pracy *encomienda m.in.* na plantacjach trzciny cukrowej przyczynił się do zagłady rdzennej ludności tych terenów. Prekolumbijskimi mieszkańcami wyspy byli m.in. Karaibowie, Taínowie i Sibonejowie. W 1868 roku na Kubie wybuchło antykolonialne powstanie, które przerodziło się w trwającą dziesięć lat wojnę. Kuba pozostawała hiszpańską kolonią do 1898 roku, a niepodległość uzyskała w 1902 roku, po czteroletniej okupacji przez Stany Zjednoczone. W XX wieku Kuba angażowała się często w międzynarodowe spory, czym zjednywała sobie sojuszników, ale i zyskiwała wrogów. W latach 1952–1959 rządy dyktatorskie na Kubie sprawował Fulgencio Batista. W 1959 roku w wyniku rewolucji kubańskiej władzę w kraju objął Fidel Castro z partii komunistycznej, który wprowadził socjalizm, a odstąpił od władzy w 2008 roku. Na czele państwa stanął jego brat Raúl Castro. W 1960 roku rząd Kuby zapoczątkował nacjonalizację gospodarki, zwłaszcza własności zagranicznej, i realizację reformy rolnej. W proteście przeciwko takim działaniom rząd USA wprowadził w 1960 roku embargo handlowe (utrzymywane do dziś), czyli zakaz handlu (w tym ograniczona turystyka), a rok później zerwał stosunki dypl-

matyczne z wyspą. W 2018 roku prezydentem Kuby został Miguel Díaz-Canel, który od 2021 roku sprawuje także funkcję pierwszego sekretarza partii komunistycznej. Jest pierwszym politykiem na tak wysokim stanowisku od 1959 roku, który nie należy do rodziny Castro. Kuba plasuje się na 171 miejscu (ze 180) w klasyfikacji Wskaźnik wolności prasy i jest znana z łamania praw człowieka, a także z rozbudowanego systemu więziennictwa. Mimo trudnej sytuacji politycznej (reżim komunistyczny), ekonomicznej (m.in. okres zakazu kontaktów i handlu mieszkańców wyspy z turystami) i społecznej (nierówności społeczne) od lat 90. XX wieku na Kubie odradza się turystyka. Turyści odwiedzają Hawanę i inne miasteczka, gdzie można oglądać kolonialną architekturę, a także podróżują po wyspie, zachwycając się przyrodą, kulinariami i muzyką.

Materiały źródłowe:

Przygotowując się do przeprowadzenia zadania, obejrzyj wykład *Hawana na obcasach i inne kubańskie opowiadania* wygłoszony w 2020 roku przez antropolożkę Ruxandrę Anę. Nagranie znajdziesz na stronie www.podroze.etnograficzna.pl. Wykład pomoże Ci skomentować wyniki pracy uczniów oraz podsumować dyskusję.

- **01. Nazwa/opis zjawisk:** taniec jako produkt turystyczny, turystyka a globalizacja, związek turystyki z polityką i gospodarką

Komentarz dla osoby prowadzącej:

O zagadnieniach opowiada następujący fragment wykładu:

→ Początek: **00:06:06**

→ Koniec: **00:08:25**

Tanec jest na Kubie produktem turystycznym, a jego nauka najczęściej jest przedstawiana jako możliwość doświadczenia nieznannej, autentycznej Kuby. Bogata oferta szkół tańca jest przykładem wpływu globalizacji na turystykę: część stylów tanecznych, które można szlifować na Kubie, nie pochodzi z wyspy – narodziły się one w innych częściach świata, jednak z uwagi na popularność zostały wcielone do oferty kubańskich szkół tańca.

Na Kubie popularną atrakcją wśród turystów są lekcje tańca oferowane przez prywatne firmy (kluby i szkoły tańca, biura podróży itd.). Same lekcje tańca w grupie nie są na Kubie niczym nowym, natomiast to, na co warto zwrócić uwagę, to pojawienie się w ostatnim czasie takich zajęć właśnie w ofertach podmiotów prywatnych. Jest to związane z promocją przez kubański rząd pracy na własny rachunek. Po ustąpieniu Fidela Castro w 2008 roku z funkcji przewodniczącego Rady Państwa Kuba wkroczyła w okres reform gospodarczych. Należą do nich m.in. reformy wspierające rozwój sektora prywatnego. Zmiany te wykorzystywały kluby i szkoły tańca oraz biura podróży, poszerzając swoją ofertę o lekcje tańca skierowane do turystów. Przykład ten zwraca uwagę, że na formy poszczególnych produktów turystycznych mogą wpływać uwarunkowania polityczne i gospodarcze.

- **02. Nazwa/opis zjawisk:** wakacyjne romanse między instruktorami tańca a turystkami i ich konsekwencje, podwójne motywacje turystek, tworzenie złudnego obrazu Kuby jako kraju bezpiecznego dla kobiet

Komentarz dla osoby prowadzącej:

O zagadnieniach opowiada następujący fragment wykładu:

→ Początek: **00:12:15**

→ Koniec: **00:15:00**

Na Kubie zdarza się, że instruktorzy tańca wchodzą w krótkotrwałe, wakacyjne romanse z turystkami. Wśród wielu turystek istnieje fałszywe przekonanie, że związki tego typu są normą. Jednak w rzeczywistości intymne relacje instruktorów z turystkami są wysoce ryzykowne dla kariery instruktorów, gdyż podważają ich profesjonalizm. Tym samym związek, który z perspektywy np. europejskiej turystyki będzie wyłącznie wakacyjną przygodą, dla instruktora może skutkować zniszczeniem kariery zawodowej. Równoległe – z perspektywy Kubańczyków – nastawienie turystek na romanse stawia pod znakiem zapytania realne motywacje do nauki tańca na Kubie: czy chodzi wyłącznie o szlifowanie umiejętności, czy równoległe o romans z kubańskim instruktorem?

Dodatkowo – jako kolejny aspekt wizerunku turystycznego – Kuba jest promowana jako miejsce bezpieczne dla kobiet, a także pozwalające kobietom na odkrycie czy powrót do swojej kobiecości, autentyczności właśnie poprzez taniec i interakcje z Kubańczykami. Zjawisko to wpisuje się w znane także z innych regionów świata poszukiwania przez kobiety siebie i wakacyjnych romansów, przy jednoczesnym instrumentalnym postrzeganiu mężczyzn. Jednocześnie promocja Kuby jako kraju bezpiecznego dla kobiet fałszuje faktyczny stan relacji kobiet i mężczyzn w społeczeństwie kubańskim, gdzie mamy do czynienia zarówno z nierównościami między kobietami a mężczyznami, jak i z przemocą domową wobec kobiet.

- **03. Nazwa/opis zjawisk:** stereotypowe postrzeganie Kubańczyków, tworzenie i powielanie fałszywych obrazów Kuby

Komentarz dla osoby prowadzącej:

O zagadnieniach opowiada następujący fragment wykładu:

→ Początek: **00:22:29**

→ Koniec: **00:24:13**

I znów wracamy tutaj do obrazu zmysłowej, seksualnej, rasowo odmiennej Kuby zatrzymanej w czasie. Tak samo jak w przypadku całej Ameryki Łacińskiej stereotypy obejmują zarówno cechy postrzegane jako pozytywne, czyli ciepłych, przyjaznych, namiętnych, jak i negatywne: głośnych, niebezpiecznych, niewykształconych, biednych i są one mocno zakorzenione w dyskursie kolonialnym, a co więcej, tworzą podstawę do tworzenia oczekiwań turystów, które są dalej konstruowane i rozwijane poprzez filmy, czasopisma, blogi podróżnicze, i kształtują w dużym stopniu dokonywane wybory. Ale czasami rozczarowanie jest nie do uniknię-

cia. Bardzo często turyści, których spotkałam na Kubie, pytali mnie o tańce na ulicy. I moja najkrótsza odpowiedź była, że takich tańców nie ma. To jest na przykład zdjęcie robione u mnie pod domem i tak to, tak wyglądał normalny dzień w Starej Hawanie. Muzyka jest wszechobecna, czasami z trzech, czterech różnych źródeł. Tańców pod domem to już nie ma, ale warto zwrócić uwagę też na to, że jak Kubańscy mówią, że nauczyli się tańczyć na ulicy, to niekoniecznie musi znaczyć, że tańczyli dosłownie na ulicy. W tym kontekście ulica jest przestrzenią, która obejmuje prywatne imprezy, albo w domu, albo u znajomych, lokale, gdzie się tańczy, czyli to, co Juliet McMains opisuje w swojej książce o salsie jako kitchen academies, czyli nieformalne konteksty nauki tańca.

ZADANIE CZWARTE

OBRAZY (NIE) Z AMERYKI ŁACIŃSKIEJ

30 minut

praca w parach,
dyskusja

prezentacja
(slajdy 23-25)

załącznik nr 2:
Obrazy (nie)
z Ameryki
Łacińskiej – zdjęcia *

Celem ćwiczenia jest refleksja nad tym, jak młodzież postrzega Amerykę Łacińską oraz nad stereotypami na temat regionów z tego obszaru kulturowego. Podziel grupę na pary. Każdej parze rozdaj wydrukowane wcześniej zdjęcia z załącznika nr 2. Poproś, by uczestniczki_cy zastanowili się, czy dane zdjęcie zostało zrobione w Ameryce Łacińskiej, a także przedyskutowali, dlaczego przypisują

bądź nie daną fotografię do tego regionu. Opcjonalnie po zakończeniu pracy w parach możesz poprosić o połączenie par, tak by powstały grupy 4-osobowe. Poproś uczestniczki_ków, by w grupach przedyskutowali swoje wybory. Na koniec wspólnie

Załącznik zawiera zestaw zdjęć do pracy grupowej. Jeden cały zestaw przeznaczony jest dla jednej grupy. Wydrukuj tyle zestawów, na ile grup chcesz podzielić klasę w tym zadaniu.

sprawdźcie poprawność odpowiedzi oraz podsumujcie

dyskusję, zwracając uwagę na to, czy i jak wyobrażenia grupy i stereotypy na temat Ameryki Łacińskiej miały wpływ na uznanie danej fotografii za zrobioną w tym rejonie świata. Zastanówcie się również, na jakie elementy kultury i dziedzictwa najczęściej zwracamy uwagę myśląc o różnych regionach świata.

W załączniku nr 2: Obrazy (nie) z Ameryki Łacińskiej – zdjęcia znajdują się następujące fotografie:

Zdjęcia z Ameryki Łacińskiej:

01. [Charakterystyczny stary samochód, Hawana, Kuba, fot. Stéphan Valentin, Unsplash](#)

02. [Rio de Janeiro, Brazylia, fot. Davi Costa, Unsplash](#)

03. [Iguana, Meksyk, fot. Marv Watson, Unsplash](#)

04. [Mur na granicy meksykańsko-amerykańskiej widziany od strony miejscowości Tijuana, Meksyk, fot. Barbara Zandoval, Unsplash](#)

05. [Patagonia, fot. Snowscat, Unsplash](#)

06. [Przygotowania do Święta Zmarłych, Meksyk, fot. Carl Campbell Unsplash](#)

Zdjęcia nie z Ameryki Łacińskiej:

01. Mężczyzna z dreadami, Sal Rei, Boa Vista (Wyspy Zielonego Przylądka), fot. Nick Fewings, Unsplash

02. Posągi tańczących horę, Mołdawia, fot. Maria Lupan, Unsplash

03. Cerkiew św. Jana Teologa w Kaneo, Ochryda, Macedonia Północna, fot. Gorjan Ivanovski, Unsplash

04. Muzyk strojący gitarę, Malaga, Hiszpania, fot. Quino Al, Unsplash

05. Maskarada, Villingen-Schwenningen, Niemcy, fot. Mathias Elle, Unsplash

06. Świątynia w kompleksie Angkor Wat, Kambodża, fot. Patrick Carr, Unsplash

ZADANIE PIĄTE

PODSUMOWANIE

Poproś uczestniczki_ków o podzielenie się refleksją podsumowującą zajęcia. Zapytaj np. czy i jak zmieniło się ich postrzeganie Ameryki Łacińskiej. Co takiego je_ich zdziwiło? Czy któryś z poruszanych tematów je_ich bardziej poruszył i dlaczego?

5 minut

refleksja – rundka,
pytanie na forum

prezentacja
(slajd nr 26)

ankieta
ewaluacyjna,
ulotki o projekcie

MATERIAŁY DODATKOWE DLA PROWADZĄCYCH

Przed realizacją scenariusza zachęcamy do zapoznania się z innymi materiałami dotyczącymi Ameryki Łacińskiej dostępnymi na stronie www.podroze.etnograficzna.pl, gdyż można znaleźć w nich analogiczne lub uzupełniające tematykę zjawiska. Polecamy następujące materiały:

Bielenin-Lenczowska Karolina, *Lajkonik w tropikach. Śladami Polonii w południowej Brazylii*.

Buliński Tarzycjusz, *Szkoła w lesie. Edukacja wśród ludów tubylczych Amazonii (na przykładzie E'ñepá z Wenezueli)*.

Hryciuk Renata, *Turystyka kulinarna w perspektywie antropologii feministycznej. Z badań terenowych w południowym Meksyku*.

Lubiński Oskar, *Pajaros rozwijają skrzydła – panorama społeczności LGBT w Hawanie*.

Przytomska Anna, *Dwa oblicza andyjskiej Pachamamy (Matki Ziemi)*.

Materiały inspiracyjne dotyczące podróżowania, sposobów mówienia o świecie oraz strony zawierające informacje o Ameryce Łacińskiej:

Włączamy nowe narracje o świecie, projekt Polskiej Akcji Humanitarnej,
 https://www.pah.org.pl/projekt_narracje-2/

 post-turysta,
<https://post-turysta.pl/>

 publikacje Centrum Edukacji Obywatelskiej,
<https://ceo.org.pl/publikacje-centrum-edukacji-obywatelskiej>